

گوش بگر ناسیونالیزم ئسلامی کورد!

نوویسه: هژمهت خوسرهوی

2026-01-07

Linköping

نزیك وه سئ سال و نیم وه ره له ئەلان، ئاخیز ژن، ژیان، ئازادی، جوور ئنقلابیگ ئشتماپی نزام توتالیتەر و ئه‌رزشی ئسلام سیاسی هه‌ر له شار سه‌قز تا به‌یت ره‌هه‌ری و لایه‌ت فه‌قی له ته‌ی‌ران ته‌کان دا. جمشت ژن، ژیان، ئازادی، ناسیاگ وه ئاخیز ((ژینا)) وه رابه‌ری ژنگه‌ل، نه‌ک ته‌نیا دیوارگه‌ل دووچه‌وه‌کی جنسیه‌تی، مه‌زه‌ه‌بی، ئتنیکی و نه‌ته‌وه‌بی رمان، به‌نکه‌م ئه‌را جار به‌کم له تاریخ جمه‌ووری ئسلامیا، جووریک له گفتمان ئه‌را ئه‌دالته‌ت وه‌ل خوه‌یا هاورد.

ترور ژینا ئه‌می‌نی وه‌ ویانک ره‌ئایه‌ت نه‌کردن حجاب ئسلامی وه‌ لایه‌ن ره‌ژیم تروریستی ئێران، ئستارت به‌کیک له‌ گه‌وره‌ترین جمشتگه‌ل ناره‌زایه‌تی له‌ تاریخ هاوچه‌رخ ئێران و ته‌نانه‌ت خاوه‌رمیا‌نه‌ سه‌بت کرد. راسه‌ ئی جمشته‌ له‌ کوردسان و خسوسه‌ن له‌ شار سه‌قز ده‌سه‌وه‌پێکرد، وه‌لی فره‌ خه‌یرا ره‌سیه‌ سه‌رایسه‌ر ئێران. ئی ئاخیزه‌ نه‌ک ته‌نیا نمادینگ له‌ پاره‌گه‌زدان ژنگه‌ل دژ وه‌ قانونگه‌ل ئسلام سیاسی وه‌ مودل فه‌قی شیعه‌ی دوانزه‌ ئیمامی بی، به‌نکه‌م بی وه‌ بایس وه‌ چالش کیشان ساختارگه‌ل باوکسالارنه‌، ئیدئولوژیکی و توتالیته‌ر جمه‌ووری ئسلامی ئێران. ئاخیز ژینا نیشانی دا که‌ وه‌په‌چه‌وانه‌ی گفتمان شکسته‌خواردگ ناسیونالیزم ئێرانی و کوردسانی، ژنگه‌ل توانستن وه‌ پشتیوانی شوئارگه‌ل مه‌حوه‌ری خوه‌یان، مقاومه‌ت ده‌سه‌جه‌می په‌ره‌ به‌ین و وه‌بجووره‌ دکترین ره‌ژیم ک (تفرقه‌ بینداز و حکمت کن) یا گفتمان ناسیونالیزم ئێرانی و کوردسانی ک (ئیمه‌ هه‌رگز ناتوانیم بی شه‌رت و مه‌رح وه‌ل به‌ کاگفتگوو بکه‌یمن) وه‌ چالش بکیشن. له‌ گشتی موهمتر ئاخیز ژینا توانست دکترین ره‌ژیم له‌ سه‌ر بنه‌وای ته‌فره‌قه‌ دورسکردن له‌ به‌ین نه‌ته‌وه‌کان، جه‌مگه‌کان و باقی گرووپگه‌ل تره‌گ ئشتماپی شکسته‌ بیه‌یت.

وه‌ گشتی ئی جمشته‌ وه‌ ره‌هه‌ریه‌ت ژنگه‌ل گه‌رد ئه‌وه‌یا وه‌ درن‌دانه‌ترین شیوه‌ سه‌رکوب کریا، وه‌لی له‌ شوون گوزه‌ریان فره‌تر له‌ سئ سال، هه‌مرا‌ی کاریگه‌ریگه‌ل ئشتماپی و فره‌ه‌نگی ئی ئنقلاب ژنانه‌ جوور فه‌لسه‌فه‌یپیک له‌ مقاومه‌ت ماگه‌سوه‌. حه‌ره‌که‌تگه‌ل ئه‌زازی و خوه‌پیشاندانگه‌ل مه‌ردم به‌لووچستان له‌ دوو هه‌فته‌ی وه‌رین و هه‌میچ خوه‌پیشاندانه‌کان له‌ که‌لان شار ته‌ی‌ران تا ره‌سپه‌ته‌ کرماشان، ئیلام، هه‌مه‌دان و لوورسان له‌ به‌هه‌فته‌ی وه‌رن، نیشانی دا که‌ فه‌لسه‌فه‌ی ژن، ژیان، ئازادی، نه‌ک به‌ جمشت مه‌وه‌قه‌تی نه‌وی، به‌نکه‌م ئنقلابیگ ئشتماپی و پیاوه‌ ک تا رمان نزام توتالیته‌ر جمه‌ووری ئسلامی ده‌س هه‌نگر نیه‌.

له‌ لاییک تروه‌، گه‌رد ئه‌وه‌یکه‌ ئاخیز ژینا دوویر له‌ هه‌ر چه‌شنه‌ فیگوور و ئیده‌ی ناسیونالیستی بی وه‌لی گرووپگه‌ل ئێرانشاری و ئێرانچه‌تی و هه‌میچ ناسیونالیزم ئسلامی کورد ته‌مام ده‌رگاگه‌ل ته‌بلیقاتی خوه‌یان هه‌ر له‌ تلیزوون تا ره‌سپه‌ته‌ به‌یداخه‌نگه‌ل ناسیونالیزم له‌ وئاتگه‌ل قه‌ری ئه‌کتیف کردن تا ئی جمشت ئشتماپی به‌مه‌سیر بنه‌ره‌تی خوه‌ی و مه‌فه‌وومگه‌ل کلیدی جوور ژن، ژیان، ئازادی، دویره‌ بخه‌ن. وه‌داخوه‌، ئی جه‌ریانگه‌ل فاشیستی و ناسیونالیستیبه‌ نه‌ک له‌ی پروژه‌ سه‌رکه‌فتن وه‌ده‌سه‌واردن، به‌نکه‌م ویانکیگ قایم دانه‌ ده‌س ره‌ژیم ئسلامی ئێران ک تئوری خه‌یاوان و رابه‌ره‌کانی بیده‌نگ بکه‌یت. ئه‌لانیچ فره‌تر له‌ به‌هه‌فته‌س ک بازاریکه‌ل و کاسبکارگه‌ل که‌لان شار ته‌ی‌ران له‌وه‌ر چینه‌ بان هه‌زینه‌گه‌ل ژیان وه‌ شلینگ بی سابقه‌، وارد فاز تازه‌یپیک له‌ ناره‌زایه‌تیگه‌ل سنفی و ئشتماپی له‌ مه‌رکه‌ز بینه‌س. فره‌ توویل نه‌کیشاک ئی مه‌وج تازه‌ ره‌سیه‌ شاره‌کان تریج و جاریگ تره‌گ ئتزازات ده‌سه‌جه‌می و شوئاره‌گه‌ل مه‌ردم، ساختار سیاسی- ئقتسادی و ته‌نانه‌ت نمادگه‌ل ئه‌رزشی و لایه‌ت فه‌قی ک له‌ سه‌ر بنه‌وای شکانن که‌رامه‌ت ئنسان و ئازادیبه‌ کانی دامه‌زریاگه‌س، هه‌ر جوور ده‌وران ئاخیز ژینا وه‌ چالش کیشان.

سهرزمین قهربی زاگرووس (کرماشان، ئیلام، ههمهدان و لوورسان) ههر جوور زهمان ناخیز ژینا ک وه بهختکردن گیان چهندن کس وه رووته کان خوهیان و زاماریین و دهسوهسهربین دهیان نهفهر ترهگ بهشدارپی له ناخیز ژینا کردن، ئی جاریچه بینهس وه بهشینگ له پتانسیه ل ئی جمشته. ههمان مهردم له نارهزایه تییه کان ئی دهفه یچه وه شکلیک نه کتیف بهشدارن و تا نوویسان ئی بابهته چهندن نهفهر له دیار زاگرووس قهربی گیان خوهیان نهرا نازادی و نه دالهت بهختکردنهس.

بیدهنگی کانلگه ناسیونالیزم ئسلامی کورد دهرهق وه روویداوگه ل زاگرووس جی شهرمه زارییه. من هوویج قسه ییک له سهر کانال بهدناو ((ایران انترناشنال)) نه یرم، چوویکه ئی کاناله ههر جوور زهمان ناخیز ژن، ژیان، نازادی، تهمام تهقالی خوهی خستگهسه کارک وه پشتیوانی بووجهی دهوله تگه ل خارجی، رهزا پالنهوپی کور دیکتاتور وه رین، جوور فاعل و دینامیزم حهره که تگه ل ئشتمای نیشان بیهیت. کانانیک له یوا نه ک دموکراتیک نیه و هوویج سازگارییک وه ل ئهرزشگه ل ناخیز ژینا نه یریت، به لکه م وه ناو ژورنالیهسته کانجی فاقد ههر جووره ئخلاق یا ئتیک رووژنامه نوویسین و ته نیا هان له خزمهت دکترین فیگوور پادشاهی قهردموکراتیک. نوک حملهی ئی مقاله رووی وه ناسیونالیزم ئسلامی کورده ک له مودهت یه ههفتهی وه رین زووم کامیراگانان له سهر روویداوگه ل زاگرووس داخستنهس، چوویکه مهردم ئی بهشه له جوورافیای زاگرووس دهنگ خوهیان خستنهسه پال مهردم ته یران و شوونه کان تر بی نهوهیکه ته سلیم فکر ناسیونالیزم ئسلامی کوردی یا نارمانگه ل ئیرانشاری و پان-ئیرانیستی جهمانهت مه رکه رگه را و دویمانیهی پالنهوپی بوون. نه گهر ههمان مهردم جارنیک له تاریخ سیاسی خوهیان یا له خوهپیشاندانیک شوئار وه نف رابه ر یه کیک له جهریانگه ل ناسیونالیزم ئسلامی کوردی بیاتان نه و هخت مهوجیک له توهم، تخیلگه رابی و سانتی-تالیزم (ئحساسانگه رابی) له کانلگه ل میدیایی خوهیان ک وه پویل رانتهیه کان ئقلیم کوردسان عهراق و نهنجومنه کانان له ئروویا وه ریهو چووت، خستنه کار. وه لی تاریخ ۱۲۰۰ ساله ی یری له پاوه گه زدان نیشانی داگهس ک مهردم که لان شارگه ل کرماشان، ئیلام، ههمهدان و لوورسان نه بهرده گیی ئسلام جوور فهرهنگ خوهیان قه بوول کردنهس و نه ههساویک نهرا شاه، شیخ، مهلا و نوخبه گه ل ناسیونالیستی کورد کردنهس. نهرا نموونه له دهوران تاریخ هاوچه رخ ئیران، شایهت فرهتان ناو ((بیبی مریمه و قهدهم خهیر لوورسانی)) ژنهفتووین ک چ جوورپی نزامگه ل فاسد و دیکتاتور پالنهوپی وه چانش کیشان. جهسارهت و ئراده یا فهلسه فهی مقاومهت بیبی مریمه کان و قهدهمخه یره کان سه رچه وه له مانقبیست ئسانی و مقاومهت تاریخی یارییه کان و گوورانیه کان دیریت له قه لب زاگرووس، مهردمینگ ک ۱۲۰۰ سال وه رجه نه لان وه پاوه گه زدان تاریخی خوهیان وه رانه وه پهلامارگه ل ئسلام نهرا سهر سهرزمین زاگرووس، خهت مقاومهت و پارنیزگاری له ئهرزشگه ل تاریخی، فهرهنگی و ئشتمای یا خاستر بوویشمین ته مه دوون زاگرووس هه ئوزانن تا ته سلیم بین و قه بوولکردن بهرده گیی ئسلام. په یام ئسلام نهرا کورده کان، شمشیره کهی ((سعد ابن ابی وقاص)) بی، وه لی یارییه کان و گوورانیه کان وه رابه رپی رابه رگه ل دانایان له یه کیک وه دژوارترین شه رابه ته کان نه ک نهوهیکه ئاماده نهوین ئرادهی خوهیان بفرووشن و بوون وه بهرده، به لکه م مانیفست مقاومهت نهرا دهفا له ئسنایهت، نه دالهت، هاوسانی وه گشتی که رامهت فهرد زاگرووسی تولید کردن ک وه نزام ((پیرو پادشاهی)) ناسیاگهس. سهوقات ئسلام نهرا کوردگه ل ته سلیم بی، (دارالاسلام)) و خه لافهت ئسلامی بی، وه لی یارییه کان و گوورانیه کان وه دانان نزام سیاسی، ئشتمای و فهرهنگی خوهیان، شکوو نهرا زاگرووس هه نهوگه ردانن. یه کیک تر له سهوقاته کان ئسلام نهرا کوردگه ل بی ئراده، زوان عه ربه یی وه لی یارییه کان و گوورانیه کان وه قودرهت زوان ((گوورانی)) فهلسه فهی مقاومهت و پاوه گه زدان نوویسان، زوانینگ ک برینگ وه ناو تاریخ نوویس و زوانناسگه ل ناسیونالیزم ئسلامی کورد و چهن نه فره رینگ وه نهو که سگه له ک وه بوورس جمهوری ئسلامی و سوو پای قوودس دوکتر له نه ئمان وه رگرتنهس، وه مردگ ناوی بهن یا تهقالا نهرا نهوه کهن ک زوان گوورانی وه ویانک زوان ئستاندارد کوردی له ناو لاجه ی سوورانییا بتاوانوه.

پاوه گه زدان بیبی مریمه کان، قهدهمخه یره کان و مینووه کان و باقی گیان بهختکردگه ل ترهگ چ له وه رین و چ له جهریان ناخیز ژینا له سهر بنه وای دکترین یا فهلسه فهی مقاومهت یارییه کان و گوورانیه کان به رجهسته بیهسوه. مبارزه ی سیاوش حه یاتییه کان جوور بهیداخه لگرگه ل جهمگه ی مهدهنی له ههمان پتانسیه ل یا هاز و قودرهت سه رچه وه گریت. پهس فره

مالوومه ک مهردمیگ له یواک خاون تاریخیگ دوویر و دریژ له مقاومت و پاوه گهزدان بووت، فره زامه ته ک خوهی ئهرا کهس و لاینکه لیگ بجه منیت ک تاریخ موبارزه ی ناسیونالیستیان له سی قهرن گوزهر نه کردگهس. که سانیک له جی ئه وه بیکه تاریخ ۱۲۰۰ ساله ی موبارزه ی یارییه کان و گوورانه کان له زاگرووس وه بنه ما وه ریگرن ئهرا قوتارین له دهس بهرده گی، وه لئ ئهرا پاراستن خوهیان و ئه رزشگه ل ئسلامییان وه توویل تاریخ دژ وه خهت مقاومت زاگرووس وه رابه ری یارییه کان و گوورانه کان بینهس. وه شایه تی تاریخ وه پشت به سان وه که لامگه ل جی ئتوار یاری وه زووان گورانی، مهردم زاگرووس و خسوسه ن یارسانه کان، فره تر وه لایه ن گرووبگه ل توندره و ئسلامی ((سه له فیزم- وه هاییزم)) وه که فتنهس وه ر په لامار و بی هورمه تی. ئهرا نمونه، ئه حمه د یه کیک وه یارگه ل سونتان فره مایشت کهیت:

هنت گروهی چینمان دورن

صبح و شامشان تسبیح و مورن

چنی یارسان دایم له زورن

////////////////////

له راسییا ئسلام فاقد فرهه ننگ همزیستی و گفتمان ئشتماییه . پایه کان ئی دینه له سه ر بنه وای منولووگ و ئنکار دهنگ و رهنگه کان تر شکل گرتگهس تا دیالووگ. له حائیکا نزام فکری یاری گهرد ئه وه یا خاون فهلسه فهی مقاومت ۱۲۰۰ سالهس و هوویچ وهخت خوهی له وه رانوه ر زوئم و نائه داله تی نه چه مانگهس و ه لئ هاوزه مان باوه ر وه ئاشتی دیریت. یاری خاون فهلسه فه ییگ نزام مه نده و پایه کان له سه ر بنه وای ئخلاقمه داری و ئنسانمه داری بهرجهسته بیهسوه. له ناو DNA ئی فهلسه فه، شوونیک ئهرا خشوونهت نیه مه گهر له شه رایه تیگ ک مه جبوور بووت له چوارچوو ده فای زاتی و جه وهه ری و ئهرا پاراستن که رامهت فره د یارسانی، په نا بوه یته وه ر خشوونهت. له ی باره وه بیر حه یات فره مایشت کهیت:

هامرا

رای راست بگیران یاران هامرا

یاری نکران و جنگ و هرا

وینه سامری خلق کرن گمراه

////////////////////

له وه رانوه ر مانیفست یاری ئهرا ئاشتی و همزیستی که سیگ جوور شیخ قادر، برای ناته نی سونتان، له یوا په لامار نزام پیر و بادشاهی یاری ده پتوه:

صبح و ایواره

پنج فرضه نویژ صبح و ایواره

بکردی نویژ وضوی طهاره

لعنت و اسحاق کردی و چواره

کس نگو و دس او پنج عیاره

ونیش مسوچنو لاژیر و خواره

خوزوم وو کسه ایستا چی کاره

آچار دوریشش مکو فتاره

چنی اسحاقدا و هزار پاره

یوردی خونشان به عشق چهار پاره

////////////////////////////////////

له موقابل فه رههنگ خوشونته ئسلامی و بهیداخه نگره کانی له ناو ناسیونالیزم ئسلامی کوردا و له نهوین تاریفیک وه نوورگمه داری زاگرووسانه ئهرا تاریخ کورد، پادشای یارسان یانی سولتان لهیوا وهزیفه گهل تاریخی، ئخلاق و ئشتمایی فهرد یاری بهیان کهیت:

سولتان مه ره موو:

هر یاری یاریش گر گاه نلوه پا منار

منار یاری شرطن و اقرار

چه بانگ پا منار بوانی بیزار

بیان نظم یار داود بوندی بوندی و دیار دیار

ایمی پامانمان طی کردن چه پیوار

ای راگه و اصولمان نیا چه هاوار

////////////////////////////////////

یه کیک تر له سه وقاته کان ئسلام ئهرا کورد بی ئراده، دووجه وه کی جنسیه تی و وه بهرده کردن ئنه. له دهیان شوون قورئان باس له وه کریاگه س ک ژن بایه س تهمام وهخت له خزمهت فرمانه کان پیان بووت و خاسترین ژن له نوورین ئسلام، ژنیگ بهرده و بی ئرادهس، ژنیگ ک جوور ئنسان دهره جه دوو، خزمهتکار پیانگه و بایه س جوور کولفهت ههم له تولید ماشین منال دورسکردن دویا نه که فیث و ههمیچ له سهری واجبه ک پیانگ شه هوه تبارازی بکهیت. ئه گهر ئی کاره نه کهیت ئه وه وه پشتیوانی ئایه تگهل دژ کهرامهت ئنسانی و ئخلاق مهدهنی، پیانگ ههق دیریت هاوزه مان جوور فیلمگهل پورن خاون چهن ژن بووت یا وهل چهن ژنا بکه فیث. ئی فه رههنگ بهدهوی و قهیر ئخلاقیه بیهس وه به شیگ له فه رههنگ کورد بی ئراده و ته نانهت وه فره ژنیچ رازی ناو و چن ئهرا شارگهل شیعه نشین له ئیران ئهرا ئه نجام دان ((سیغه)) وه مودل شیعهی ئسلامی.

له وه رانوه فه رههنگیگ لهیوا دژ وه کهرامهت ژن، پادشای ئادل یارسان لهیوا پله و مقام دویه تگهل و کورگهل یاری له نوورین ئه دالهت ئشتمایی و حقوقیه تاریف کهیت:

سولتان مه ره موو:

کناچه و کوری

توفیرشان نین کناچه و کوری

ته رجمه:

له بهین دویهت و کور هوویچ ته و فیرینیک (حقوقی) وجود نهیریت.

له شوونینگ تر سولتان وه رووشنی هوشتار دهیته فهدرد یاری ک هوویج وهخت فکر له فرهژنی نه که نوه. سولتان مه ره موو:
نمو دو هاوسر کرو نکابی

ته رجمه:

یاران ناوت دوو ژن وه عقد خوهیان دهربارن یا ژیان هاوبهش وهل دوو ژنا دوسر بکهن.

وه لی وه داخوه به شیگ له بیاگهل یارسانی له شوون ئنقلاب ۵۷ له ئیران و له ژیر کاریگه رپی فرههنگ هاوسا کانیان ئی شهرت و ئقرار یارییه خستنه ژیر پا ک بیکوومان جوور له که ییگ نه گ له تاریخ نه وه که سگه له مینیه توه.

ئه لان گووش بگر ناسیونالیزم ئسلامی کورد!

تو چه ئه را من یارسانی دیریت؟

توانیت وه من یارسانی بوویشیت ک تو خاون چ تاریخ و فهلسه فه ییگ له مقاومه تی؟

توانیت یه تاقه سه نه ت تاریخی باریتوه ک تو وه ر له یارییه کان و گورانه کان خاون فهلسه فه ی مقاومه ت دژ وه به لامارگهل ئسلام ئه را سهر ته مه دوون زاگرووس بیتهس؟

توانیت یه نمونه ی تاریخی له مامه جه لاله کان، فاته مه لووره کان، خاتوین بشیره کان، دادا سارییه کان، خاتوین ره زبانه کان، بی بی مریمه کان و قه ده مخه پیره لوورسانییه کان له ناو نه و تاریخ خوه ته ئه رام باریتوه ک نزیک وه که متر له سی قه رنه توایت جوور مه دره سه ی کوردایه تی له مقابل تاریخ ۱۲۰۰ ساله ی یاری و گورانه کانا بسه پنیته ی؟

ناسیونالیزم ئسلامی کورد!

ئه گهر تاقه ت داشتوویت یا ئه هل دیالووک بیت ئه لان له خواروه وه پشتیوانی سه نه تگهل تاریخی وه پیت سابتی که م ک تو نه ک خاون هوویج تاریخیگ یا تاریفیک مودرن ئه را نه ته وه (Nation) نیه ییت، به ئکه م تو جه ریانینگ فرههنگی و واکنشیت ک له وه رانه شه رایه تگهل دیفاکتووپی و ئه را ده فا له په نج خسوسیا سه ت ناوچه پی یا ناسیونالیستی له قه رن ۱۹ وه یلاوه شکل گرتیه س، نه ک ئه را ده فا له نه ته وه ییگ وه ناو کورد یا ئه رزشگهل زاگرووس. سه نه تگهل تاریخی وه پیمان هوویش ک ناسیونالیزم کوردی ک له سهر په نج خسوسیا سه ت تئوریزه بیه س، له ناو حه لق ئسلام و خسوسه ن ئسلام ئه هل ته سه نوون هانگه سه ده یشت. خسوسیا سه ته کان ناسیونالیزم ئسلامی کوردی بریتین له ((سووران، کرمانج، سوورانی، کرمانجی و ئسلام ئه هل ته سه نوون). ته مام موبارزه ی کورد له قه رن ۱۹ تا ۲۱ و دهوران پووست-مودرن له سهر بنه وای ئی په نج خسوسیا ته شکل گرتگه س. وه ماناییک رووشنتر، ناسیونالیزم کوردی و لاجه گهل سوورانی و کرمانجی وه بی ئسلام شکل نه گرتگه س. توانیم بوویشیم ک شاره گ ناسونالیزم کوردی وه مانای مودرن ئسلام ئه هل ته سه نوونه. ههر وه ی بوونه وه، موبارزه ی کورد له ههر چوار بهش کوردسان وه ته مای ها له ژیر کاریگه رپی سوونیزم و نه نانه ت زوورم رابه ره گهل کورد وه رجه قه رن بیستم یا شیخ و مه لا بینه س یا خه لیفه و سه ی.

ئه گه ریج بتوایم بجمنوه ئه را زه مان زوویر ته وه دوینیم ک کورده کان له شوون شکستیان وه رانه وه پارسه کان وه رابه رپی کوورش و وه هاوده سی خائن و موزویرگهل داخلی کورد، نه توانسته س جوور یارییه کان و گورانه کان یه جار هه لسنوه یا شوون واقعه ی خوه یان له ناو دل تاریخ په یا بکه ن. ههر ئه و جووره له بان ئشاره کردیم، یارییه کان و گورانه کان جوور گیاه دواره له سهر ریشه ی خوه یان سه وز کردنوه و ۱۲۰۰ سال وه رجه ئه لان، ئستارت مقاومه ت ئه را پاراستن که رامه ت فهدرد زاگرووسی لاخواره گه ی له زاگرووس قه رپی ده سه پیکردن ک تا نوویسان ئی بابه ته وه متودیک مودرن تر له جاران ئداده دیریت.

چشتیگ ک جی داخه ئەوهسه ک ناسیونالیزم ئسلامی کورد له جی ئەوهیکه فاسله له ئسلام بگریت یا خوهری نقد بکهیت یا تاریخ یارییه کان و گوورانه کان وه هی خوهری بزانیته و جاریگ تر خوهری وهرانوهر وه کوورشه کان قهرن ۲۱ سازماندهی بکهیت، دیریت نووسخه ئەرا زاگرووس قهری پیچیت. وه ناو تاریخ نوویسگه کازب ناسیونالیزم ئسلامی کورد نه ک ئەوهیکه هوویج ئامازهییگ وه فهلهسه فهی مقاومت یاری ئەرا تاریخ نهتهوه یا ملله تیگ وه ناو کورد نه کردنهس، بهلکهم ته نیا قسهی جاسووسگه ل وه ناو تاریخ نوویسگه ل قهری دوازه کردنهسوه. وه گشتی تاریخیگ ک سوونیزم کورد توایت جوور نووسخه بسه پنیتهی وه سهر فهدرد خاوند ئرادهی زاگرووسی نه ک فاقد مهشروویته تاریخییه، بهلکهم هوویج سازگاریگ وه ل ئەرزشگه ل تاریخی، سیاسی، ئشتمایی و فهرههنگی زاگرووس قهری نهیریت.

ئەرا چه نوویسه ل ئی بابته جهخت له سهر ناسیونالیزم ئسلامی کورد کهیتوه؟ جواو ئی پرسیاره فره ئاسانه چوویکه ئسلام ها له ناو DNA ناسیونالیزم کوردی و تاریخه گهی ههلهوهگه ردهیهته ئەرا قهرن ۱۹. ئەرا ئەوهیکه دوچار توومهت و قسهی ئی سه نهت نهویمن، نوویسه ل وه ههوهجه زانیته ک له ئاخر ئی بابته جهن بهلکههییگ تاریخی بکهیته وهرجهوو موخاتبه کانی.

کورد و ناسیونالیزم مهزهه بی

ئەگەر وه وردی بنوریمه مهسه لهی په یوهندی بهین ئسلام و شکلیگری ناسیونالیزم کوردی وه پیشقهیه می کهسانیک جوور شیخ عبیدالله نههری، سهئید نووسی یا وه ناو رووشنویرگه ل کورد ئەهل تهسه نوون له ئستانبوول و یا ته نانهت ناخیز سمکوو شکاک، ئەرامان ده رکه فیت ک جهوههر و خسلتهت یا دکترین ئی کهسگه له له چوارچوو جووریک له ناسیونالیزم دینی بیهس تا مهسه لهی نهتهوه وه مهفهوومه ک له شوون ئنقلاب فهرانسه شکل گریت. ته لاش ئی کهسگه له ئەرا دهولتهت مودرن کورد ک بتوانیت تهمام پیکهاته گه ل نهتهوهی، ئننیک، فهرههنگی و ئشتمایی له خوهری بگریت نهویهس. له راسییا گرفت بنه رتهتی ئەوان له سهر شیواز تاریخ ئسلام و ئختلافاته کانیا ن خسوسه ن وه ل ئمپراتووری عوسمانی بیهس تا زنیگ کردنهوهی ته مه دوون زاگرووس. وه ماناییک تر ئی کهسگه له وه کهسگه ل شوون خوهریان، نه ک ئەوهیکه هوویج گرفتیک وه ل ئسلاما نه یاشنهس، بهلکهم له فره شوون رهخنه له ئمپراتووری عوسمانی گرتنهس ک ئەوان جوور کورده کان مهسه لمان خالاس و وه فادار وه ئه رکان ئسلام نیه. نه شیخ عبیدالله و نه شیخ سعید، هیچ کامیان سهودا یا ته نانهت فانتازیای دهولتهت کوردی یا ته نانهت خه لافتهت ئسلامی ی کورد له سهریان نهویهس، بهلکهم فره تر باوهریان وه ئسلام ناب مامه دی و هی دهوران مه دینه بیهس. یانی ئی کهسگه له ک جوور فیگور ناسیونالیزم کوردی وه فهدرد زاگرووسی مارفیان کهن، نه توانستن وه دورستکردن نزامیک سیاسی وه مودل کوردی کاریگ ئەرا کورد بئ ئرا ده بکه ن و نه توانستن ته نانهت دهولتهت ئسلامی کوردی دامه زرنن. ئیانه ههر جوور موسه دق رهخنه گرگه ل بئ دهر د و سهر بینهس و تهمام ئختلافاتیان له سهر شیواز مودیریتهتی له دهوران ئمپراتووری عوسمانی بووگهس. یا وهختیک نووریمه مینه وانیکه ل تاریخی له سهر کورد دوینیم زوورم تاقیقاته کان ک له ژیر ناو ناسیونالیزم کوردی ته نجام دریاگهس، ها له ژیر کاریگه رپی دهرک و فهم فهراجوقرافیایی له سهر پرووژهی دهولتهت-مللهت تورکی و ئیرانی. ئیهیجه نیشانی دهیت ک پرووژهیگ وه ناو ناسیونالیزم کوردی له دهوران مودرن نیشاندهر ته و فیر بهین سوونهت و مودرنیته وه رهله یوا ئمپراتووری و دهولتهت-مللهت بیهس. خروچی ئی پرووسه بیهس وه بایس شکلیگری په دیده ییگ ناوچه پی له ژیر ناو په یابین ((ناسیونالیزم کوردی)) ک پایه کانی له سهر ئەرزشگه لیک جوور ((کرمانج، کرمانجی، سووران، سوورانی، موکریان، موکریانی و سوونیزم)) شکل گرتگهس. ئیهیجه مانای ئەوهسه ک پرووژهی نهتهوه سازی یا دهولتهت-نهتهوه یا دهرک کورد له سهر مودرنیته ته نیا واکنشیکه وهرانوهر وه پرووژه گه ل ئەو ولانگه له ک کوردسان وه سهریانا دابهش کریاگهس. وه شکلیگ رووشتر، په دیده ی مودرنیته یا دهولتهت مودرن جوور بهرهم مودرنیته زاده ی عه قل فهدرد کورد نیه، بهلکهم بهش فره ییگ له پرووژهی ناسیونالیزم کوردی له ژیر کاریگه رپی دهرک دهولتهتگه ل پالهوی و کهمالیستیه له سهر مهسه لهی کورد نه ک تاقیقات علمی. ئەرا نمونه ئیمه توانیم نوورین فهدرد کورد ئەرا مهسه لهی دهولتهت وه سهر سی دهورانا دابهش بکهیمن. دهوهی یه کم خاوند ریشه گه ل قوویل سیاسی و فهرههنگی له سانگه ل ئاخر قهرن ۱۸ تا ئەوه لگه ل قهرن بیستم بیهس ک لهی دهورانه ههر دک و لات ئیران و توورکیه دوچار ئالووگووگه ل ئشتمایی-سیاسی وه رو لاو هاتن و له یوا له ئمپراتووریوه گوزهر کردن ئەرا

دهولت-مللت مهركهزگهراك تا ئەلانیچ ئەدامه دیریت. خروجی ئی پرووژە بی وه بایس شگگییری مه شرووتەخوازی و دەس ئاخر وه دەسه وگرتن قودرەت وه لایەن نووخبه گهل نزامی له دهیهی یه کم قهرن بیستم. دهوران دوویم، دهوران حوکمرانی تک حزبی له تورکیه و ئستبداد مولهق له ئیران و دهوری سیهم، دهوران پرووژە گهل ئئولیرالیستی له دهیهی ۱۹۸۰ له تورکیه و ئنقلاب ئیران له سال ۱۹۷۹. ئیهیچه نیشان دهیت ک مللت تازه له ژیر ناو عوسمانیزم گوریا وه مللت تورک و مللت تازه له ژیر ناو سهفهوییه و دوياخر قاجار جی خوهیان دانه مللت فارس وه رابهیری دویمانیه پالەوی. وه قهول ((پارتا جاترچی))، مللت یه کیک له تنوریزه کریاگ ترین مه فاهیم دونیای مودرنه. پهس ناسیونالیزم کورد و رابهیره کانی ک ئدئای نه تهوه و ولاتیگ و ه ناو کوردسان کهن، ته شریف مبارکیان له کوره بی وهختیگ تورک و فارس ئەرا خوهیان پایه گهل دهولت-نه تهوه له سهر بنه وای یه مللت، یه زوان، یه په رجه م یا دین دانان؟

ناسیونالیزم کوردی له خاسترین شکل ته قالا کردگهس ک له چوارچوو ((امت) یا هه مان ئسلام واقعی دهوران مامهد له مه دینه تاریف خوهی بکهیت، بی ئەوهیکه ئەرا یه جاریج جورئەت ئەو داشتوویت ک لهی وه رین نه گینه فاسله بگریت یا وه چالشی بکیشیت. کورد بی ئراده، ته نانهت نه توانستگهس جوور یارییه کان خاون پرسپار فهلسه فی یا ئەندیشیدن بوون یا له خوهیان پرسپار بکهن ک من چ جوور بی بتوانم یه جار تر له شوون شکستم وه رانوهر وه پارسه کان وه رابهیری کوورش و ئسلام وه رابهیری عوممه، باموه ناو دل تاریخ، تاریخیگ ک فهلسه فهی مقاومه ته گهی ها له زاگرووس نه ک مه دینه.

رهوایه تگهل تاریخی نیشانی داگهس ک رابهیرگهل و نووخبه گهل ناسیونالیستی کورد نه ک نه توانستنهس باس نه تهوه خارج له حهوزهی ئسلام تاریف بکهن، به نکهم ئەو قهره دین ئسلام یا برای دینی ئەرایان موهم بیهس، وه ئەندازه نیشتمانینگ وه ناو زاگرووس یا کوردسان ئەرایان موهم نهویهس. ههر وهختیگ وه قهول خوهیان داگیرکەرگهل کوردسان هه وهجه وه پشتیوانی کورد بی ئراده داشتنهس، ئەوان جوور به رده دژ وه بیکهاته و گرووپه کان تر وه کار هاوردنهس. ئەرا نمونه وهختیگ بنوریمه تاریخ وهجه کووش کردن ئیزه دییه کان وه لایه ن ئمپراتوری عوسمانیوه، دوینیم ک ههم کورد بی ئراده وه همیچ میرنیشنه کان کورد (میر نشین ره واندز جوور نمونه) لهی وهجه کووشیگه له به شداری کردنهس. له راسیا ئەوه میرنشین ره واندز وه رابهیری مامهد ره واندز یا میره کوور بی ک وه ره له داعش و له دهیشت نهینهوا و موسل گه وره ترین وهجه وکووشی دژ وه ئیزه دییه کان ئەنجام دا. ئیه له حالیکه ئیمرووژ له زوورم مه دره سه کان کورد بی ئراده، له بهش تاریخ داستان میرنشینگهل خائن کورد و خسوسه ن میر مامهد ره واندز جیره خوهر عوسمانی دهرس دهن. یا له نوورین نووخبه گهل عوسمانی، کوردگهل مسه ئمان ئەهل ته سه نوون به رته ریهت داشتنهس وه سهر ئهرمه نییه کان و ههر وهیخاتره کورد خائن و بی ئراده ئەرا خوهشخزمه تی وه عوسمانی و ئسلام له وهجه کووشی دژ وه ئهرمه نییه کان به شدار بینهس. شیخ و مه لاگهل کورد بی ئراده و ته نانهت وه ناو رووشنوبره کانیان دژ وه ناسیونالیزم ئهرمه نی هه ئوئیس نیشان دانهس و به هانهیان ئەرا ئی کاره ئەوه بیهس ک ناسیونالیزم ئهرمه نی توانیت خه ته ریگ بووت ئەرا سهر ناسیونالیزم ئسلامی کورد و هه میچ مه نافه ی کوردگهل عوسمانی که فیته خه ته روه. ئەرا نمونه حوکمهت عوسمانی ته مام ته قلالی خوهی برده کار ک ئەرا سهر کووتکردن ناسیونالیزم یا جمشت ئهرمه نییه کان، کورده کان دژ ئەوان وه کار باریت تا وهیجووره نه یلیت مادهی ۶۱ له مه ئاهدهی بهرلین ئەرا دامه زرانن دهولت ئهرمه نی سهر بگریت. کورد بی ئراده و خائن وه فیت سهران عوسمانی مادهی ۶۱ و مه سه لهی دامه زرانن دهولت ئهرمه نی وه پلان ولانگهل خارج و دژ ئسلام وه قیمهت هه زف کردن ناو کوردسان زانستن. له لاییک تروه، به شیگ له کورده کان تا ئەلانیچ ئفتخار وه که سیگ جوور ((سه لاهه دین ئەیووپی)) وه کهن ک نزیگ وه یه قهرن وه خاتر ئسلام دژ وه سه لیه کان جه نگیاس. ئایا که سیگ لهیوا ئەرا بایهس مایه ی فه خر بووت ئەرا به شیگ له کورد؟ ئایا رابهیرگهل یاری و گووران جوور بالوویل دانا، شاخوهشین، سولتان سه هاک، پیر بنیامین، داوو، ره زبار، بیبی خانم و قه ده مخهیر بایهس بوون نماد مقامهوت نه ته وهی له زاگرووس یا که سیگ مه زهه بی و شمشیر وه دهس جوور سه لاهه دین ئەیووپی؟؟؟؟؟

ژان پل سارتر، قسه ییگ مهیشور دیریت ک ههر هوویشیت ئەرا کورد وه تگه سه ی. ناوبریاگ هوویشیت:

((ما فقط با امتناع ریشه ای و عمیق از آن چیزی که دیگران از ما ساخته اند، به آنچه که هستیم تبدیل می شویم))

هر وهی خاترهسه ک کورد ئیمرورژی نه توانیت تاریخ مهخسوس وه خوهی بکهیت و نه له بار عهقلانیوه توانایی
ئهو دیریت له دهزگای فکری یاری و نهندیشمه‌نده‌کانی حالی بووت. یا که‌سیگ جوور شیخ عبیدالله نه‌هری ک فره کورد
شانازی وه‌پیوه‌که‌ن، فاعل قه‌یامیگ دینی-کوردی یا جمشیتیک ملی-مه‌زه‌به‌بی‌ه‌س و فوکووس بنه‌ره‌تی له سهر دین
ئسلام و خسوسه‌ن براگه‌ل مه‌سه‌ئمان نه‌هل ته‌سه‌نوون بووگه‌س. ئه‌را نموونه، نه‌جیب‌عه‌لی یه‌کیک له مقامات عوسمانی
له سال ۱۸۷۳ له شوونینگ نوورین خوهی له سهر دینداری کوردی شیخ عبیدالله له‌یوا باس که‌یت:

((شیخ تلاس می کند کردها را که تمایل به بت پرستی دارند به صراط مستقیم اسلام رهنمون کند. ناحیه‌ی شمزینان که
شیخ در آن زندگی می کند در مسیر قبایل کوچ نشین بر سر مرز واقع است) یعنی در حاشیه قلمرو عثمانی). برای حفظ نظم
و امنیت این منطقه سه یا چهار گردان نیاز است. با این حال، به دلیل حضور و مساعدت شیخ... فقط یک مدیر محلی و
هشت نیروی پلیس برای کنترل و جمع آوری مالیات سروقت کافی است)).

ئاخیز شیخ عبیدالله نه‌ک ده‌لاله‌ت له ده‌ورانیک له نه‌ته‌وه‌سازپی یا ته‌قالا ئه‌را ده‌وله‌ت کوردی ناکه‌یت، به‌تکه‌م وه
رووشنی نیشانی ده‌یت ک ناوبریگ له لایه‌ک جی ئتوار مقامات عوسمانی بی‌ه‌س و له لایه‌ک تروه ناوبریگ ناسیونالیزم
کوردی وه‌ل دین ئسلاما هامیته‌که‌یت. وه‌یجووره ناسیونالیزم کوردی بووت وه ناسیونالیزم ئسلامی کورد ک ته‌نانه‌ت
نوورینینگ له‌یوا گه‌وره‌ترین کاریگه‌ری له سهر جمشته‌کان تره‌گ کورد ههر له سکموو شکاک بگر تا ره‌سیتته جمهووری
کوردسان له مه‌هاباد و حه‌ره‌که‌ت شیخه‌کان بارزان و تا ناخر داشتگه‌س. وه گشتی توانیم بوویشیم ک ته‌لاش
جمشیتگه‌ل کورد تا سال ۱۹۶۰ میلادی ئه‌را زینگ کردنه‌وه یا لاخواره‌گه‌ی دورسکردن پرووژه‌یینگ له ژیر ناو (زینگ
کردنه‌وه‌ی ئسلام کوردی بووگه‌س. له پرووژه‌ی هوویج کام له شیخ، ته‌ریقه‌ت و مه‌لاگه‌ل کورد نه‌هل ته‌سه‌نوون نمادینگ
یا نیشانه‌یینگ ئه‌را دامه‌زرانن ده‌وله‌ت مودرن وجود نه‌یریت. وه‌پیچه‌وانه‌ی وه ناو تاریخ نوویسگه‌ل کورد ک ته‌لاش
کردنه‌س له‌یوا نیشان بی‌ه‌ن ک ناسیونالیزم کوردی له قه‌رن نوزده وه‌یلاوه ئه‌را دامه‌زرانن ده‌وله‌ت کوردی ته‌لاش کردنه‌س،
وه‌لی ئه‌گه‌ر که‌سیگ وه داناییوه په‌یجووری له سهر گفتمان شیخه‌کان، ته‌ریقه‌ته‌کان نه‌قشبه‌ندی، قادری و مه‌لاگه‌ل کورد
سوونی بکه‌یت، ئه‌رای ده‌رکه‌فیت ک له گفتمان هوویج کام له‌ی جه‌ریان و ته‌ریقه‌تگه‌له باسیگ موشه‌خه‌س له سهر
نه‌ته‌وه وه مانای مودرن نیه و ئه‌وان زیاتر باوهر وه ((امت اسلامی)) دیرن تا نه‌ته‌وه‌یینگ جوور کورد.

مه‌فهووم نه‌ته‌وه وه نوورین قه‌ری

نه‌ته‌وه وه مانای مودرن زاده‌ی فکر فهدر شه‌رقی نیه و ئی پارادیمه له ئه‌نجام ساله‌های سال مبارزه و مقاومت
قه‌ریبیه‌کان و له ژیر کاریگه‌ری نه‌ندیشه‌گه‌ل سیاسی ئه‌وان تئوریزه بی‌ه‌سوه. قه‌ریبیه‌کان ههر له قه‌رن ۱۵ و شانزه وه‌یلاوه
ته‌قالا ئه‌را دانان نزام ئه‌رنشی خوه‌یان و تولید کلیل وازه‌گه‌ل په‌یوه‌س وه نه‌ته‌وه یا ده‌وله‌ت ملله‌ت (State-Nation)
ئه‌نجام دانه‌س. تاریخ تازه‌ی قه‌ره‌بیه‌کان وه‌ل سه‌رده‌م رنسانس (Renaissance) شکل گرت و وه‌رجه ئه‌و تاریخه، مه‌ردم
ئروپا له ده‌وران قرون وه‌ستای وه‌سه‌ر بردیان ک رووشنوویرگه‌ل قه‌ری وه ده‌وره‌ی تاریکی و جه‌هاله‌ت ناوی به‌ن. ده‌وره‌ی
رنسانس بی وه ریخوه‌شکه‌ر ئه‌را ئنتقال له قرون وه‌ستای وه‌ره‌و ده‌وران مودرنیته. ههر له‌یوا یه‌کیک له ده‌لیگه‌ل بنه‌ره‌تی
په‌یابین ده‌وله‌ت-ملله‌ت له قه‌رب هه‌ته‌وه‌گه‌ردیه‌ت ئه‌را لای نوآگرتن له شوون و لوون دین مه‌سیحه‌ت مه‌خسوسه‌ن
کلیسای کاتولیک ک نزیک وه ۱۰ قه‌رن له ئروپا حوکمرانی کرد و جه‌مگه وه‌ل تاریکی و جه‌هاله‌ت روپوه‌روی کردوی.
ده‌وره‌ی رنسانس توانست دوماپی وه ده‌سلات کلیسا و جه‌هاله‌ت له به‌ش فره‌یینگ له ئروپا باریت. له راسییا ئنقلاب
فه‌رانسه و شکلیگری ده‌وله‌ت-ملله‌ت وه شکل مودرن، مه‌دوین ده‌وران رنسانس و فه‌داکاری رووشنویر و نه‌ندیشه‌ندگه‌ل
ئه‌و ده‌ورانه‌سه. له شوونی له ناخرگه‌ل قه‌رن هه‌فده تا ناخرگه‌ل قه‌رن هه‌ژده، ده‌وران رووشنگه‌ری (Age of
Enlightenment) له ئروپا سه‌ره‌ه‌ئداک هه‌ره‌م سوونه‌تی قودره‌ت ک تا ئه‌و وه‌خت لای روحانیه‌ت کلیسا و قودره‌ت
سیاسی شاکان بی، نابود کرد. مه‌یشوورترین فیلسووفگه‌ل ئی ده‌وره‌انه که‌سانینگ جوور روسوو، فولتر و کانت بین.

قه‌ریبیه‌کان له شوون دانان پایه‌کان ده‌وله‌ت-ملله‌ت عه‌قلانی وه قه‌ول هگل له‌یوا ئدئا کردیان ک ئه‌وان دی له ده‌وران
جه‌هالیه‌ت و نادانی گوزهر کردنه‌س و دی ئه‌لان بینه‌س وه خاون ده‌وله‌ت عه‌قلانی یا وه قه‌ول خوه‌یان له ده‌وران

((وستفالی)) گوزهر کردنهس و رهسینهس وه دهوران ((پساوستفالی)). نزام وستفالی باس له جوورینگ له سیاست جههانی کهیت له سهر بنه‌واییگ ک جهان پیکهاتگهس له کومه‌نیگ له دهوله‌تگه‌ل موستقل و خودموختار ک گیشتیان له نوورین قانونوه وه‌ل یه‌کا هاسانن. مه‌یشوورترین ره‌وایه‌ت له باره‌ی ئی نزامه سیاسییه و تاریخ په‌یایینی چوتوه ئه‌را لای سولج وستفالی له سال ۱۶۴۸ ک بی وه بایس قه‌وی بین نزام ئروویا و له سهر‌ایسه‌ر جه‌هان په‌ره‌سه‌ند، وه‌لی له ئاخ‌رگه‌ل قه‌رن بیستم ئی مودله‌ که‌مه‌رنگ بیوه. ئیه‌یچه وه‌و ماناسه ئه‌گه‌ر زه‌مانیگ زوورم قودره‌ت له ئختیار ده‌وله‌ته‌کان بیه‌س ئه‌لان دی له به‌ین جه‌میک له سازمانگه‌ل و نه‌هادگه‌ل قه‌یر ده‌وله‌تی دابه‌ش بیه‌س. ئه‌را نموونه هه‌ر له مه‌یشوورترین سازمانگه‌ل ناوده‌وله‌تی بگر جوور سازمان ملله‌تگه‌ل، یه‌کیه‌تی ئروویا، یه‌کیه‌تی ئفریقا تا ئه‌کتورگه‌ل توند‌ره‌و و قه‌یر ده‌وله‌تی جوور داعش، بوکوحرام و تاله‌بان تا شرکه‌تگه‌ل خاون هژموونی جه‌هانی جوور فه‌یسبوک، گوگل و ئامازون که‌فیته‌ ناو ئی تاریفه. ئه‌لان له‌یره‌ کاره ئه‌وه‌ نه‌یریمن ک چ جوورپی ده‌وله‌ت عه‌قلانی هگل و شکلگیری ده‌وله‌ت-نه‌ته‌وه له شوون ئنقلاب فه‌رانسه و سولج وستفالی و ده‌وران پساوستفالی خروجه‌گه‌ی بیه‌ جه‌نگه‌ل یه‌کم و دوویم جه‌هانی و کووشتن ملیوونها ئنسان و خسوسه‌ن وه‌چه‌وکووش کردن یه‌هوودیه‌کان.

ئه‌لان له شوون ئی کوله‌باسه له سهر شکلگیری نه‌ته‌وه وه شکل مودرن و دانان ده‌وله‌ت-ملله‌ت له ئروویا و ته‌نانه‌ت ئیران و توورکیه ئی پرسپاره دورس بووت ک ئایا کورد له‌ی ۳۰۰ سال وهرینه ک ئدئای نه‌ته‌وه‌سازپی که‌یت، وه کوره ره‌سیه‌س؟ ئایا کورد بیه‌س وه خاون تاریفینگ مودرن و مه‌خسوس وه خوه‌ی بیچگه له دواره‌کردنه‌وه‌ی ره‌وایه‌ت ده‌وله‌ت-ملله‌ت وه مه‌فهووم ئیرانی و که‌مائیستی؟ ئایا ناسیونالیزم کوردی توانیت په‌دیده‌ییگ یا گفتمانینگ خارج له ئسلام و خسوسه‌ن ئسلام ئه‌هل ته‌سوون بووت؟ ئایا ته‌نانه‌ت له قه‌رن بیست و یه‌کم و ده‌وران بووست-مودرن، کورد توانیت خوه‌ی جوور نه‌ته‌وه‌ییگ خارج له وئژمان ئسلامی تاریف بکه‌یت؟ ئایا له موده‌ت سئ قه‌رن مبارزه‌ی ناسیونالیزم کوردی تا ئه‌لانیچ وه‌لیا بووت توانیت ئه‌را تاقه‌ جاریگ فاسله له ئسلام بگریت و خوه‌ی نه‌قد بکه‌یت؟ وه گشتی ئایا ته‌نانه‌ت جمش‌تگه‌ل مودرن کورد له قه‌رن بیستم و نه‌لانیچ له قه‌رن بیست و یه‌کم توانسته‌س ئه‌را یه‌ جار وه‌ی کاریگه‌ری ئسلام خوه‌یان تاریف بکه‌ن؟ من جواو ئی پرسپاره‌گه‌له‌ هیلموه ئه‌را ئه‌و که‌سه‌گه‌له‌ ک توان مه‌دره‌سه‌ی کوردایه‌تی ئه‌را مه‌ردم زاگرووس قه‌ربی دابنه‌ن و یا توان له سهر مودل ده‌وله‌ت-ملله‌ت ئیرانی و که‌مائیستی کوردسان بو‌هنه‌ ریوه. که‌سانینگ ک وه‌ی هه‌مگه‌ ئمکاناتوه نه‌توانن خوه‌یان نه‌قد بکه‌ن یا خه‌مساریدی ئشتمای هه‌نوژنن له وه‌رانوه‌ر ئاخیز مه‌ردم زاگرووس قه‌ربی (کرماشان، ئیلام، هه‌مه‌دان، لوورسان)، هوویچ ئتواریگ لای مه‌ردم ئی سه‌رزه‌مینه‌ نه‌یرن. ئه‌لان دی تاریخ ساخته و تخیلی ناسیونالیزم ئسلامی کورد له ژیر ناو پرووژه‌ی نه‌ته‌وه‌سازپی یا ته‌قالا ئه‌را دانان ده‌وله‌ت-نه‌ته‌وه له سهر بنه‌وای فه‌ره‌ه‌نگی خه‌ریکه ئکسپایر بووت. فیگوره‌کان ناسیونالیزم ئسلامی کورد بایه‌س جاریک ئه‌را هه‌موویشه ئی ئه‌فسانه‌ی خه‌یاتیه‌ بنه‌نه‌ لاوه و بانوه باوش باوان یانی زاگرووس قه‌ربی وه رابه‌ری یاریه‌یه‌کان و گوورانه‌کان. له ئاخروه سهر خوه‌م وه‌رانوه‌ر وه پاوه‌گه‌زدان مه‌ردم سه‌رایسه‌ر ئیران و مه‌خسوسه‌ن مه‌ردم زاگرووس و ته‌مام یاران خه‌م که‌م و دننیام ک وه پشتیوانی فه‌لسه‌فه‌ی مقاومه‌ت یاری و ژن، ژیان، نازادی، ده‌س ئاخ‌ر وه‌ بزگاری و نازادی ره‌سیمن.

سه‌رچه‌وه‌کان:

Salīmī, Amīr (1403). Hazār va yak vāchah: jild-i avval. Chāp-i avval Kista: Kitāb-i Arzān

ناسیونالیزم کردی، دین و دولت

کمال سلیمانی

مترجم: سیروان برزنجی

https://www.researchgate.net/publication/362536886_nasywnalyzm_krdy_dyn_w_dwlt